

Fejezetek a hadtörténelemből 6.

Fiatal Hadtörténészek Országos Konferenciája
Pécs, 2018. december 3-4.

Absztraktkötet

A Fejezetek a hadtörténelemből
a Magyar Hadtudományi Társaság kiadványsorozata

Sorozatszerkesztő:
Dávid Ferenc

Magyar Hadtudományi Társaság

Fejezetek a hadtörténelemből 6.

**Fiatal Hadtörténészek
Országos Konferenciája
Pécs, 2018. december 3-4.**

Absztraktkötet

Magyar Hadtudományi Társaság
Pécs – Budapest, 2018

Szerkesztette:
Bene Krisztián
Fazekas Ferenc

Címlaptervező:
Ignác Ágoston

Nyomdai előkészítés és a nyomdai munkálatok:
Virágmandula Kft.

© Szerzők, 2018
© Szerkesztők, 2018

ISBN 978-615-5954-00-9
ISSN 2062-9788

TARTALOM

Tartalom	5
Előszó	9

Program

A Fiatal Hadtörténészek Országos Konferenciájának programja	15
---	----

Absztraktok

<i>Bene Krisztián</i> : A Szabad Francia Erők magyar idegenlégiósai különleges életutak tükrében	29
<i>Borbás Benjámín</i> : A hadizsákmány elosztásának kérdése a Német Lovagrend szentföldi harcaiban	31
<i>Boros László</i> : A Légoltalmi Liga Ungvári csoportja (1938-1944)	33
<i>Csiky Gergely</i> : Egy késő antik háború a Balkánon – Újabb adatok a bizánci – avar háborúk történetéhez	35
<i>Csutak Zsolt</i> : A bombázástól a kibertámadásig- paradigmaváltás a posztmodern hadviselésben	36
<i>Fazekas Ferenc</i> : Védőfegyverek <i>Lussonium</i> ból (Paks-Dunakömlőd)	38
<i>Győrök László</i> : Esettanulmány a 20. század első felében készített katonai rendeltetésű létesítmények tervdokumentációinak tanulmányozásáról	39
<i>Hamerli Petra</i> : Horvát katonai és politikai menekültek emigrációban a két világháború között	41

<i>Haramza Márk: Fegyvertörténet és interdiszciplinaritás. Módszerek és perspektívák a kora Árpád-kori fegyverzet kutatásában</i>	43
<i>Harangi-Tóth Zoltán: Katonai törzsmunka, mint hadtörténeti kutatás módszertan</i>	45
<i>Hudák Krisztina: Az amerikai hadseregnek a Hágai Konvenciókkal kapcsolatos kulturális örökségvédelmi kötelezettségei és ennek eredményei</i>	46
<i>Huszár Mihály: A gróf, a tanító és a műegyetemi hallgató a fronton. Első világháborús párhuzamos életrajzok Somogyból</i>	47
<i>Katona Csete: Hogyan béreljük fel „viking” zsoldosokat? Adalékok a kelet-európai katonai kíséretnek kora középkori szerveződéséhez</i>	48
<i>Kiss Balázs: Magyar válogatott labdarúgók és sportvezetők az első világháborúban</i>	50
<i>Kiss Márton: Könnyű szívvel nehéz csapásokat ejteni. Az európai könnyűlovas harcmodor átalakulása a kabinetháborúk időszakában</i>	51
<i>Kiss P. Attila – Pap Ildikó Katalin – Tóth Gábor: „...sírját felnyitattva kardját s ami ékességet csak talált, elvitte.” A szelestei langobard kori temető fegyveres sírjai</i>	53
<i>Kovács Emőke: I. világháborús veteránok a bajai zsidótáborokban</i>	55
<i>Kozák-Kigyóssy Szabolcs László: Kézifegyverek előállítása a késő középkori Brassóban</i>	56
<i>Krajcsír Lukács: A Žatec-akció avagy Balak-hadművelet: Csehszlovákia szerepe az izraeli légierő megszületésében</i>	58
<i>Máté Zsolt: Az 1956-os magyar menekültek ellátása Camp Kilmerben</i>	60
<i>Mátyás Botond Hunor: A rohamtüzérség harctéri alkalmazása 1943-1945</i>	62
<i>Nagy Imre: A szíriai fegyveres konfliktus tapasztalatai</i>	64
<i>Németh Károly: A Sherman DD harckocsi – egy magyar találmányának alkalmazása a normandiai part- raszállítás során</i>	66

<i>Paládi Renáta: „Se háború, se béke Ukrajnában, avagy a kelet-ukrajnai fegyveres konfliktus egy könyv tükrében”</i>	68
<i>Sarlós István: A szerb megszállók és Baja 1919 januárjában</i>	70
<i>Schrek Katalin: Oroszország kaukázusi háborúi – a törzsi ellenállástól a teljes meghódításig (1816-1864)</i>	72
<i>Stipich Béla: Ursu ostroma – valóság vagy fikció?</i>	74
<i>Szabó Antal: Temetkezések katonai felszereléssel Pannoniából</i>	75
<i>Szabó Máté – Pánczél Szilamér Péter: Határterület. Stratégiai viszonyok a Kelemen- és a Görgényi-havasok előterében</i>	76
<i>Szántó Ákos: Közép-Amerika katonai-stratégiai szerepe az Amerikai Egyesült Államok biztonságpolitikájában</i>	78
<i>Szokola László: Brassó város katonasága a késő középkorban</i>	80
<i>Tóbi Melinda: II. Šarrukín és Babilónia – Egy új korszak kezdete?</i>	82
<i>Tóth Dominik: Átkelési pontok, utánpótlási vonalak, felvonulási területek. A hadellátás fejlődése Bécs ostromainak (1485, 1529, 1683) tükrében</i>	83
<i>Várnai Gergely: A vasutak jelentősége az 1904-1905-ös orosz-japán háborúban</i>	85
<i>Vörös Zoltán: A Kínai Népköztársaság tengeri stratégiája</i>	86

ELŐSZÓ

A Magyar Hadtudományi Társaság Dél-dunántúli Tagozata 2004-ben jött létre azzal a céllal, hogy összefogja a régió hadtörténelem iránt érdeklődő kutatóit és egyetemi hallgatóit. A Tagozat számos különböző rendezvényt szervezett fennállásának közel másfél évtizede alatt, amelyek közül az egyik legismertebb a *Hadttörténeti esték* elnevezésű előadássorozat, amely 2006-ban indult útjára. A szervezet emellett számos tudományos konferencia szervezésében is közreműködött, amelyeken a kezdetektől fogva szerepet kaptak a Pécsi Tudományegyetem – azon belül is elsősorban a Történettudományi Intézet – oktatói, doktoranduszai és hallgatói. Mindemellett a Tagozat vezetősége fontosnak tartotta, hogy a különböző rendezvényeken elhangzott tudományos előadások, valamint az önálló hadtörténeti kutatások eredményei írásos formában is megjelenjenek, ezért 2011-től rendszeresen megjelenik a *Fejezetek a hadtörténelemből* című kiadványsorozata, amelynek immár hatodik kötetét tartja kezében az Olvasó.

A korábbi hagyományok szellemében a Tagozat a pályájuk elején járó kutatók számára kíván előadási lehetőséget kínálni a *Fiatalladttörténészek Országos Konferenciáján*, amelyet a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudomány Kar Történettudományi Intézetével, Interdiszciplináris Doktori Iskolájával, Kari Tudományos Diákköri Tanácsával, valamint a Magyar Tudományos Akadémia Pécsi Akadémiai Bizottság II. Filozófia-, Történettudomány- és Néprajztudományok Szakbizottságával közösen szervez.

Közös felhívásunkra öröndetes módon sokan reagáltak mind határainkon belülről, mind azokon túlról, így a konfe-

rencián nem csupán a hazai tudományos élet legjelesebb intézményei, de külföldi egyetemek is képviseltetik magukat. Az előadások az ókortól napjainkig a hadtörténelem, a hadtudomány és a geopolitika számos fejezetét tárgyalják mind a hazai, mind az egyetemes történelem témaköréből.

Jelen kötet – a korábbiaktól eltérő módon – a konferencia részletes programját és a rendezvényen elhangzó előadások absztraktjait tartalmazza. A rendezvény előadóinak sikeres előadásokat és tartalmas eszmecserét, a kiadvány olvasóinak pedig hasznos tájékozódást kívánunk.

Pécs, 2018. november

A szerkesztők

FIATAL HADTÖRTÉNÉSZEK ORSZÁGOS KONFERENCIÁJA

Cím: Fiatal Hadtörténészek Országos Konferenciája
Időpont: 2018. december 3-4.
Helyszín: Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar /PTE BTK/
7622 Pécs, Ifjúság u. 6.
Szekció-helyszínek: „A” épület Vargha Damján terem
„A” épület Kari Tanácssterem

Rendezők:

Magyar Hadtudományi Társaság
Dél-dunántúli Tagozata

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Történettudományi Intézet

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Interdiszciplináris Doktori Iskola

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Kari Tudományos Diákköri Tanács

Magyar Tudományos Akadémia
Pécsi Akadémiai Bizottság
II. Filozófia-, Történettudomány- és
Néprajztudományok Szakbizottsága

FIATAL HADTÖRTÉNÉSZEK ORSZÁGOS KONFERENCIÁJA

A konferencia tudományos szervező bizottságának tagjai:

Prof. Dr. habil. SASHALMI ENDRE, DSc

Intézetigazgató, egyetemi tanár
(Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Történettudományi Intézet
Középkori és Koraújkori Történeti Tanszék)

Prof. Dr. habil. FISCHER FERENC, DSc

Doktori iskolavezető, egyetemi tanár
(Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Interdiszciplináris Doktori Iskola
Történettudományi Intézet
Modernkori Történeti Tanszék)

Dr. habil. FEDELES TAMÁS, PhD

Elnök, szemináriumvezető egyetemi docens
(Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Tudományos Diákköri Tanács /
Magyar Tudományos Akadémia Pécsi Akadémiai Bizottság
Filozófia-, Történettudomány és Néprajztudományok
Szakbizottsága
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Történettudományi Intézet
Középkori és Koraújkori Történeti Tanszék
Történeti Segédtudományok Szeminárium)

Dr. KECSKÉS D. GUSZTÁV, PhD

Tudományos főmunkatárs
(Magyar Tudományos Akadémia
Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Történettudományi Intézet)

FIATAL HADTÖRTÉNÉSZEK ORSZÁGOS KONFERENCIÁJA

A konferencia tudományos szervező bizottságának tagjai:

[Folyt.]

Dr. VÉGH FERENC, PhD

Munkabizottsági elnök, egyetemi adjunktus
(Magyar Tudományos Akadémia Pécsi Akadémiai Bizottság
Hadtörténelmi Munkabizottság
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Történettudományi Intézet
Középkori és Korajúrkori Történelmi Tanszék)

Szervezők:

Dr. habil. BENE KRISZTIÁN, PhD

Elnök, intézetigazgató egyetemi docens
(Magyar Hadtudományi Társaság Dél-dunántúli Tagozat
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Romanisztika Intézet
Francia Tanszék)

Dr. FAZEKAS FERENC, PhD

Egyetemi adjunktus
(Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Történettudományi Intézet
Régészet Tanszék)

KISS MÁRTON

Doktorandusz
(Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Interdiszciplináris Doktori Iskola)

Elérhetőség / Kapcsolat: hadtortkonfpeccs@gmail.com

PROGRAM

**A FIATAL HADTÖRTÉNÉSZEK
ORSZÁGOS KONFERENCIÁJÁNAK PROGRAMJA**

2018. december 3.

10.30 – 11.00 **Regisztráció**

11.00 – 11.30 **Köszöntők**

Dr. habil. JANKOVITS LÁSZLÓ, dékánhelyettes
(PTE BTK)

Dr. habil. HORNYÁK ÁRPÁD, igazgatóhelyettes
(PTE BTK TTI)

Prof. Dr. habil. FISCHER FERENC, iskolavezető
(PTE BTK IDI)

Dr. habil. FEDELES TAMÁS, elnök
(PTE KTDT / MTA PAB II. Szakbizottság)

Dr. habil. BENE KRISZTIÁN, elnök
(MHTT DDT)

11.30 – 12.00 **Plenáris előadás**

Dr. KECSKÉS D. GUSZTÁV (MTA BTK TTI):
A NATO és az átalakuló Kelet-Európa, 1988-1991

12.00 – 18.20 **Szekciók***

Kari Tanácsterem	Vargha Damján terem
ÓKOR	MODERNKOR
KORA KÖZÉPKOR	MODERNKOR
KÖZÉPKOR	MODERNKOR

* Párhuzamosan zajló szekció(k), szekció-előadások.

12.00 – 18.20 **Szekciók** (folytatás)

13.40 – 14.40 **Ebéd**

16.20 – 16.40 Kávészünet

18.00 – 18.20 Kávészünet

18.20 – 19.20 **Könyvbemutató(k)**

Bene Krisztián – Dávid Ferenc – Sarlós István (Szerk.): Fejezetek a hadtörténelemből 5. Pécs – Budapest 2017.

Bemutatója: **Prof. Dr. habil. KÁKAI LÁSZLÓ**, tanszékvezető, egyetemi tanár (PTE BTK TKI)

Kult László – Bósz Attila (Szerk.), A nagy háború emlékezete: A Dél-Dunántúl és az első világháború. Pécs, 2017.

Bemutatója: **KULT LÁSZLÓ**, igazgató (MNL BML)

19.25 – [21.45] **Vacsora**

**A FIATAL HADTÖRTÉNÉSZEK
ORSZÁGOS KONFERENCIÁJÁNAK PROGRAMJA**

2018. december 4.

10.00 – 10.30 **Regisztráció**

10.30 – 11.00 **Plenáris előadás**

Prof. Dr. habil. FISCHER FERENC (PTE BTK TTI):

A Föld körbekerülései Magellán Victoriájától a Space Shuttle Columbiáig: globális erődemonstrációk horizontális (a vízben) és vertikális dimenzióban (a víz alatt, a levegőben és az űrben) a XVI. századtól a XX. századig

11.00 – 14.35 **Szekciók***

Kari Tanácsterem	Vargha Damján terem
ÚJKOR	HADSZÍNTÉRKUTATÁS és MÓDSZERTAN
MODERNKOR	XXI. század

12.20 – 13.20 **Ebéd**

14.40 – 15.00 **Zárszó(k)**

* Párhuzamosan zajló szekció(k), szekció-előadások.

2018. december 3.

12.00 – 13.40 **I. szekció: ÓKOR**

Levezető elnök: Prof. Dr. VISY ZSOLT (PTE BTK IDI)

STIPICH BÉLA (PTE BTK IDI): *Ursu ostroma – valóság vagy fikció?*

TÓBI MELINDA RÉKA (PTE BTK IDI): *II. Šarrukín és Babilónia – Egy új korszak kezdete?*

SZABÓ ANTAL (PTE BTK TTI): *Temetkezések katonai felszereléssel Pannoniából*

Dr. FAZEKAS FERENC (PTE BTK TTI): *Római védőfegyverek Lussoniumból (Paks-Dunakömlőd)*

13.20 – 13.40 Diszkusszió

13.40 – 14.40 **Ebéd**

14.40 – 16.20 **II. szekció: KORA KÖZÉPKOR**

Levezető elnök: Dr. FAZEKAS FERENC (PTE BTK TTI)

Dr. KISS P. ATTILA (PTE BTK TTI) – Dr. PAP ILDIKÓ KATALIN (Savaria Múzeum) - Dr. TÓTH GÁBOR (ELTE SEK): *„...sírját felnyitva kardját s ami ékességet csak talált, elvitte.” A szelestei langobard kori temető fegyveres sírjai*

Dr. CSIKY GERGELY (MTA BTK RI): *Egy késő antik háború a Balkánon – Újabb adatok a bizánci – avar háborúk történetéhez*

HARAMZA Márk (JPM): *Fegyvertörténet és interdiszciplinaritás. Módszerek és perspektívák a kora Árpád-kori fegyverzet kutatásában*

KATONA CSETE (CEU / DE BTK TNDI): *Hogyan béreljünk fel „viking” zsoldosokat? Adalékok a kelet-európai katonai kísérek kora középkori szerveződéséhez*

16.00 – 16.20 Diszkusszió

16.20 – 16.40 **Kávészünet**

2018. december 3.

12.00 – 13.40 **IV. szekció: MODERNKOR**

Levezető elnök: Dr. KECSKÉS D. GUSZTÁV (MTA BTK TTI)

KISS BALÁZS (Magyar Honvédség): *Magyar válogatott labdarúgók és sportvezetők az első világháborúban*

SARLÓS ISTVÁN (MNL BKML): *A szerb megszállók és Baja 1919 januárjában*

Dr. HAMERLI PETRA (PTE BTK TKI): *Horvát katonai és politikai menekültek emigrációjában a két világháború között*

BOROS LÁSZLÓ (PPKE BTK TDI): *Légoltalmi Liga Ungvári csoportja (1938-1944)*

13.20 – 13.40 Diszkusszió

13.40 – 14.40 **Ebéd**

14.40 – 16.20 **V. szekció: MODERNKOR**

Levezető elnök: Dr. VÖRÖS ZOLTÁN (PTE BTK TKI)

SCHREK KATALIN (DE BTK TI): *Oroszország kaukázusi háborúi – a törzsi ellenállástól a teljes meghódításig (1816-1864)*

Dr. habil. BENE KRISZTIÁN (PTE BTK RI): *A Szabad Francia Erők magyar idegenlégiósai különleges életutak tükrében*

MÁTYÁS BOTOND HUNOR (Magyar Honvédség / NKE HDI): *A rohamtüzérség harctéri alkalmazása 1943-1945*

NÉMETH KÁROLY (PPKE BTK TDI): *A Sherman DD harckocsi – egy magyar találmányának alkalmazása a normandiai partraszállás során*

16.00 – 16.20 Diszkusszió

16.20 – 16.40 **Kávészünet**

2018. december 3.

16.40 – 18.00 **III. szekció: KÖZÉPKOR**

Levezető elnök: Dr. habil. FEDELES TAMÁS (PTE BTK TTI)

BORBÁS BENJÁMIN (CEU): *A hadizsákmány elosztásának kérdése a Német Lovagrend szentföldi harcaiban*

KOZÁK-KIGYÓSSY SZABOLCS LÁSZLÓ (ELTE): *Kézifegyverek előállítás a késő középkori Brassóban*

SZOKOLA LÁSZLÓ (ELTE BTK TDI): *Brassó város katonasága a késő középkorban*

17.40 – 18.00 Diszkusszió

18.00 – 18.20 **Kávészünet**

2018. december 3.

16.40 – 18.00 **VI. szekció: MODERNKOR**

Levezető elnök: Prof. Dr. habil. KÁKAI LÁSZLÓ (PTE BTK TKI)

KRAJCSÍR LUKÁCS (SZTE): *A Žatec-akció avagy Balak-hadművelet: Csehszlovákia szerepe az izraeli légierő megszületésében*

MÁTÉ ZSOLT (PTE BTK IDI): *Az 1956-os magyar menekültek ellátása Camp Kilmerben*

SZÁNTÓ ÁKOS (PTE TTK FDI): *Közép-Amerika katonai-stratégiai szerepe az Amerikai Egyesült Államok biztonságpolitikájában*

17.40 – 18.00 Diszkusszió

18.00 – 18.20 **Kávészünet**

2018. december 4.

11.00 – 12.15 VII. szekció: ÚJKOR

Levezető elnök: Dr. VÉGH FERENC (PTE BTK TTI)

TÓTH DOMINIK (NKE KMDI): *Átkelési pontok, utánpótlási vonalak, felvonulási területek. A hadellátás fejlődése Bécs ostromainak (1485, 1529, 1683) tükrében*

KISS MÁRTON (PTE BTK IDI): *Könnyű szívvel nehéz csapásokat ejteni. Az európai könnyűlovas harcmodor átalakulása a kabinetháborúk időszakában*

VÁRNAI GERGELY (PTE BTK TKI): *A vasutak jelentősége az 1904-1905-ös orosz-japán háborúban*

12.00 – 12.15 Diszkusszió

12.20 – 13.20 **Ebéd**

13.20 – 14.35 VIII. szekció: XX. század

Levezető elnök: Dr. habil. BEBESI GYÖRGY (PTE BTK TTI)

HUSZÁR MIHÁLY (Marcali Múzeum): *A gróf, a tanító és a műegyetemi hallgató a fronton. Első világháborús párhuzamos életrajzok Somogyból*

GYÖRÖK LÁSZLÓ (SZIE YMK ÉI / NKE KMDI): *Esettanulmány a 20. század első felében készített katonai rendeltetésű létesítmények tervdokumentációinak tanulmányozásáról*

KOVÁCS EMŐKE (MNL BKML): *I. világháborús veteránok a bajai zsidótáborokban*

14.20 – 14.35 Diszkusszió

2018. december 4.

11.00 – 12.40 **IX. szekció: HADSZÍNTÉRKUTATÁS és
MÓDSZERTAN**

Levezető elnök: Prof. Dr. habil. FISCHER FERENC (PTE BTK TTI)

Dr. SZABÓ MÁTÉ (PTE PLT) – PÁNCZÉL SZILAMÉR PÉTER (Maros Megyei Múzeum): *Határterület. Stratégiai viszonyok a Kelemen- és a Görgényi-havasok előterében*

HARANGI-TÓTH ZOLTÁN (NKE HHK): *Katonai törzsmunka, mint hadtörténeti kutatás módszertan*

CSUTAK ZSOLT (NKE HDI / NKE ATKK): *A bombázástól a kibertámadásig- paradigmaváltás a posztmodern hadviselésben*

NAGY IMRE (NKE HDI): *A szíriai fegyveres konfliktus tapasztalatai*

12.20 – 12.40 Diszkusszió

12.40 – 13.20 **Ebéd**

13.20 – 14.35 **X. szekció: XXI. SZÁZAD**

Levezető elnök: Dr. habil. BENE KRISZTIÁN (PTE BTK RI)

Dr. VÖRÖS ZOLTÁN (PTE BTK TKI): *A Kínai Népköztársaság tengeri stratégiája*

Dr. HUDÁK KRISZTINA (NKE RDI): *Az amerikai hadseregnek a Hágai Konvenciókkal kapcsolatos kulturális örökségvédelmi kötelezettségei és ennek eredményei*

PALÁDI RENÁTA (UNE): *Se háború, se béke Ukrajnában, avagy a kelet-ukrajnai fegyveres konfliktus egy könyv tükrében*

14.20 – 14.35 Diszkusszió

ABSZTRAKTOK

A Szabad Francia Erők magyar idegenlégiósai különleges életutak tükrében

Dr. habil. BENE KRISZTIÁN

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Romanisztika Intézet
Francia Tanszék
intézetigazgató egyetemi docens

(E-mail cím: benekrisztian@yahoo.fr)

A Szabad Franciaország mozgalomban aktív szerepet vállalók összlétszáma nagyjából 70.000 főre tehető, akik között hozzávetőlegesen 3.000 külföldi teljesített szolgálatot mintegy 50 különböző országból. A levéltári kutatások alapján rendelkezésre álló adatok elemzésének köszönhetően megállapítható, hogy a mozgalom önkéntesei közül 149 fő volt magyar nemzetiségű vagy magyarországi születésű, amivel – a korábbi statisztikák adataival szemben – a Szabad Francia Erők külföldi tagjainak közel 4 százalékát adják és ezzel számszerűleg a hetedik pozíciót foglalják el közöttük.

A fenti adatokból az is kiderül, hogy ezek az önkéntesek alapvetően három különböző területen járultak hozzá a Szabad Franciaország háborús erőfeszítéseéhez. Döntő többségük a fegyveres alakulatokban teljesített szolgálatot, legnagyobb számban (a magyar önkéntesek közel 40 százalékával) az Idegenlégió soraiban voltak jelen, de ugyanígy megtaláljuk őket a többi szárazföldi egység kötelékében is. A két másik hagyományos fegyvernemben nem jelentős a magyar részvétel: a légierő és a haditengerészet kötelékében mindössze néhány fő teljesített szolgálatot. Emellett a magyarok egy része az Ellenállás soraiban tevékenykedve vállalt szerepet a szabad francia

mozgalomban, illetve olyanok is voltak, akik a Szabad Franciaország adminisztratív beosztású tagjaiként a közigazgatásban, valamint az egészségügyi különítmények soraiban teljesítettek szolgálatot.

Előadásunkban arra teszünk kísérletet, hogy levéltári kutatásokra alapozva bemutassuk a Francia Idegenlégió kötelékében harcoló magyarokat. Mivel az előadás keretei nem teszi lehetővé minden életút bemutatását, az összefoglaló adatok kiegészítéseként néhány különleges katonai pályafutást is közreadunk, amelyek meggyőződésünk szerint jól illusztrálják ennek a különleges magyar katonai csoportnak a második világháborús szerepvállalását.

Kulcsszavak:

Franciaország, Szabad Francia Erők, Francia Idegenlégió, magyar önkéntesek, második világháború.

A hadizsákmány elosztásának kérdése a Német Lovagrend szentföldi harcaiban

BORBÁS BENJÁMIN

Central European University
MA (Medieval Studies)

(E-mail cím: benjaminborbas@gmail.com)

A Német Lovagrenddel foglalkozó nemzetközi szakirodalom kutatásainak középpontjában a rend baltikumi története áll, míg a hazai tudományosság elsősorban rövid barcasági történetével foglalkozott. Kései alapítása (1198), valamint a másik két már meglévő lovagrend egyértelmű dominanciája, továbbá a viszonylagos forráshiány is oka annak, hogy a Német Lovagrend szentföldi tevékenysége többnyire a kutatás perifériájára szorul. Kutatásom során azt a folyamatot szeretném közelebbről megvizsgálni, melyben a Német Lovagrend tevékenysége már két fő területre (Baltikum és Szentföld) is kiterjedt s az anyagi és katonai erőforrások elosztása/átcsoportosítása komoly dilemmákat vetett fel. Ismert, hogy eredeti keresztes eszméhez való ragaszkodás vagy egy több mozgástért ígérő baltikumi vállalkozás közti vívódás a rend vezetését belülről is megosztotta. Arról azonban jóval kevesebb információval rendelkezünk, hogy ténylegesen milyen szerep hárult a fiatal alapítású lovagrendre, mekkora területek felett gyakorolt fennhatóságot, s legfőképpen, hogy milyen katonai potenciállal rendelkezett a 13. század folyamán Outremer területén. A lovagrend növekvő támogatói körének köszönhetően már a 13. század elejére kiemelkedő szerephez jutott a pápai és a császári udvar közötti diplomáciában, de a Damietta megszerzésére induló keresztes hadjáratban (1218-

1219) tanúsított érdemeiknek köszönhetően kezdett el mind tekintélyében, mind pedig anyagilag is jelentősen gyarapodni.

Ezen változásokat egy eddig kevés figyelmet kapott téma vizsgálata útján kívánom megközelíteni. A keresztes hadjáratokon szerzett zsákmány elosztása a jelentős anyagi gyarapodás okán komoly jelentőséggel bírt. Ha szem előtt tartjuk, hogy egy gazdag város kifosztása során szerzett kincsek vagy a harcmezőn legyőzött fél táborában fellelt értékes javak még a hadjáraton jelenlévő tehetősebb uralkodók és a nagyobb lovagrendek számára is nagy haszonnal kecsegtetett, akkor elképzelhetjük milyen fokozott jelentőséggel bírt a zsákmány minél nagyobb részének megkaparintása egy olyan fiatal alapítású lovagrend számára mint a Német Lovagrend. Előadásomban a 13. század keresztes hadjáratairól tudósító krónikákat és más, a korszakból származó írott forrásokat veszem vizsgálat alá, hogy részletesebb képet alkothassak arról, hogyan működött a háborúban szerzett zsákmány elosztása. További vizsgálati szempontot alkotna a Német Lovagrend és a hadjáraton részt vevő jelentősebb európai fejedelmek viszonya, és annak kérdése, hogy ez milyen mértékben befolyásolhatta a lovagrend zsákmányból való részesedését és általánosságban annak anyagi gyarapodását.

Kulcsszavak:

Német Lovagrend, hadizsákmány, keresztes hadjárat, Damietta.

A Légoltalmi Liga Ungvári csoportja (1938-1944)

BOROS LÁSZLÓ

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészettudományi Kar
Történelemtudományi Doktori Iskola
doktorandusz

(E-mail cím: delta198612@gmail.com)

1937. december 5-én a Vigadóban megalakult a Légoltalmi Liga, melynek célja az ország területén belül a társadalom megszervezése, mozgósítása és tájékoztatása volt légoltalmi ügyekben. Saját újságot jelentetett meg „Riadó!” és „Légoltalmi Közlemények” címmel. Számos kiadvány, kézikönyvek kiadásával segítette a polgári légoltalom fejlődését. Szoros kapcsolatot ápolt a Belügyminisztériummal, valamint a tűzoltósággal. A rendszer lényege, hogy mindenki a saját területén köteles minden téren megszervezni, működtetni és finanszírozni a légoltalmi objektumok és szervezetek működését. A vármegyéknek, az alispánokon keresztül, korlátozott hatósági jogköre volt ez ügyben.

Az országos rendszer kiépülése csak 1939-ben kezdődött meg. A helyi közigazgatási vezetők feladata volt a Liga helyi csoportjainak a megszervezése és a tagok kiképzése. Továbbá a helyi légoltalmi terv kidolgozása, a légoltalmi szolgálatot teljesítők felszerelése, valamint a légoltalmi, tűz- és gázvédelmi rendszabályok alkalmazásának kikényszerítése. A Légoltalmi Liga helyi alcsoportjainak vezetésével megszervezett segédosztagok segédrendőrökből, segédtűzoltókból, gázvédelmi, egészségügyi, légoltalmi figyelő és légoltalmi riasztó, elsötétítő, és műszaki helyreállító feladatok ellátására kiképzett férfiakkól és nőkből álltak.

A rendszer kiépülésének előkészítése már 1938 decemberében megkezdődött a Kárpátalja visszacsatolt részein. A Légoltalmi Liga helyi csoportjai 1939 és 1940-ben alakultak meg. A legtöbb esetben egy Férfi és egy Női alcsoporthoz is létrejött. A legtöbb információ az Ungvári alcsoporthoz áll rendelkezésünkre. 1941-ig a liga több kulturális esemény (divatbemutató, fagylaltest stb.) megszervezésével is gyűjtött adományokat működése biztosítására. 1941 és 1944 között intenzív képzés folyt a lakosság kiképzése érdekében Onczay Gyula egyesületi titkár szervezésében. Hatalmas csapat jelentett Ungvár légoltalmának működésére 1944-ben a zsidó lakosság deportálása, sok kiképzett és tagdíjat fizető személyt veszített a Liga. Ezen kívül a legjelentősebb problémát a lakosság hozzáállása okozta a légoltalomhoz. Noha Csehszlovákiában már 1935-ben megindult a polgári légoltalom kiépítése (CPO), szinte 1944-ig folyamatos a panasz a lakossággal szemben többek között az előírások be nem tartása és az elsötétítés hiányosságai miatt. Részben ennek köszönhető, hogy az 1944. augusztusi és szeptemberi légitámadásokban sokan veszítették életüket.

Kulcsszavak:

Légoltalmi Liga, Ungvár, légoltalom, légvédelem, polgári védelem.

Egy késő antik háború a Balkánon – Újabb adatok a bizánci – avar háborúk történetéhez

Dr. CSIKY GERGELY

Magyar Tudományos Akadémia
Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Régészeti Intézet
tudományos munkatárs

(E-mail cím: csiky.gergely@btk.mta.hu)

A 6. század végén és 7. század elején lezajlott és a dunai limes összeomlását, a Balkán elszlávosodását és számos balkáni város végleges pusztulását okozó avar – bizánci háború a késő antik korszak jelentős háborúja volt. A kutatás célja az írott források és a régészeti adatok összevetése, hogy az eseménysorozat következményeiről reális képet alkothassunk, ami egyúttal a korszak háborúinak régészeti kutatásához is elméleti kereteket nyújthat.

A kutatás a konfliktusrégészet módszereivel és egy a háború színhelyeire vonatkozó térinformatikai adatbázis segítségével zajlik.

Fő kérdéseink a következők:

1. Milyen volt a 6. századi észak-balkáni erődrendszer állapota, azt milyen mértékben érintették az Anastasius és Justinianus korában lezajlott rekonstrukciók?

2. Milyen lehetett a két hadsereg logisztikája? 3. Mekkora lehetett az összecsapások volumene, és milyen lehetett azok jellege?

Előadásomban a Sirmium ostroma és Vaskapu elfoglalása közötti időszak áttekintésére vállalkozom.

Kulcsszavak: Bizánc, avarok, 6. század, késő antik, konfliktusrégészet, térinformatika

A bombázástól a kibertámadásig- paradigmaváltás a posztmodern hadviselésben

CSUTAK ZSOLT

Nemzeti Közzolgálati Egyetem
Hadtudományi Doktori Iskola
doktorandusz &
Nemzeti Közzolgálati Egyetem
Amerika Tanulmányok Kutató Központ
kutató

(E-mail cím: csutak.zsolt@uni-nke.hu)

Az első Öböl-hábroú idején 1991-ben a legendás H. N. Schwarzkopf amerikai hadseregtábornok mondotta ingerülten, hogy „istenverte számítógépekkel nem lehet csatát nyerni”. Néhány év múlva, 2003 márciusában, a 2. öböl-háború elsöprö hadműveleteinek megkezdése előtt pár nappal, az iraki haderő parancsnokságának főtisztjei kaptak egy nagyon bizalmasnak látszó üzenetet az iraki Vezérkari Főnök hivatali email címéről, amiben az amerikai haderő nevében megadásra, illetve a bekövetkező harci műveletektől való tartózkodásra szólították fel őket. Ekkor már az iraki léghárítás radarrendszere és az elektronikus katonai rendszerek jelentős része amerikai távirányítás alatt állt. Amint utólag is kiderült, a burkoltan fenyegető email félelmetesen demoralizáló hatással bírt az iraki haderő tiszti karára beváltva azt a bizalomvesztő, elbátortalanító hatást, amire az amerikaiak számítottak, és amire a modern hadviselés történetében nem igazán volt még példa. A fenti kiragadott ellenben mérföldkőnek számító példa az amerikai hadviselési paradigmaváltásnak kimagasló megnyilvánulása, amely már évtizedek óta kiemelt figyelmet

és erőforrást biztosít a számítógép-alapú okos vagy kiber hadviselési formákra, akárcsak az elektromágneses spektrum egészét lefedő információs hadviselés továbbfejlesztésére. Ilyen teljesen újszerű hadviselési formák és technológiák ellen érzékelhető módon nagyon nehéz konvencionális fegyverekkel és stratégiákkal reagálni vagy ellenállni, ezért nemcsak az amerikai haderő, hanem a rivális kínai és orosz hadviselési reform is elindult ezen az úton a precíziós fegyverek és egyre bonyolultabb okos pusztító eszközök kifejlesztése mellett.

Kulcsszavak:

katonai paradigmaváltás, posztmodern, kiber és információs hadviselés, amerikai haderő.

Védőfegyverek *Lussonium*ból (Paks-Dunakömlőd)

Dr. FAZEKAS FERENC

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudomány Kar
Történettudományi Intézet
Régészet Tanszék
egyetemi adjunktus &
Paksi Városi Múzeum
régész-muzeológus

(E-mail cím: fazekas.ferenc@pte.hu)

Lussonium erődje a mai Paks-Dunakömlőd melletti észak-déli irányú löszplaton, az ún. Bottyánsáncon terül el. A közeli dunai átkelőhely ellenőrzésére létesített római segédcsapattábor a római hadsereg közel négy évszázadon keresztül tartotta megszállás alatt, a Kr. u. I. század közepétől a Kr.u. V. század első harmadáig. A római hadsereg, a katonaság régészeti hagyatékának legjellemzőbb elemeit képezi a fegyverzet. Az előadás a tábor területén előkerült fegyverzettel, annak kiválasztott funkcionális részletével, a védőfegyverzetet kívánja bemutatni, elemezni, s a pannoniai fegyverleletek, elsősorban a *ripa Pannonica* mentén előkerült lelőhelyek anyagának segítségével értékelni.

Kulcsszavak:

római, védőfegyverek, sisak, pajzsdudor, *Lussonium*

**Esettanulmány a 20. század első felében készített
katonai rendeltetésű létesítmények
tervdokumentációinak tanulmányozásáról**

GYÖRÖK LÁSZLÓ

Szent István Egyetem
Ybl Miklós Építéstudományi Kar
Építőmérnöki Intézet
Építőanyagok Szakcsoport
mérnök-tanár &
Nemzeti Közsolgálati Egyetem
Katonai Műszaki Doktori Iskola
doktorandusz

(E-mail cím: gyorok.laszlo@gmail.com)

A haderő a feladatai ellátásához új létesítmények igénybevétele mellett jelentős arányban használt és jelenleg is használ több évtizedes, vagy akár évszázados korú épületeket és építményeket. Ezek a létesítmények a létrehozásukban résztvevők számára rendelkezésre álló adottságok és feltételek mellett készültek el, majd az élettartamuk során különböző mértékben válnak alkalmassá használóik feladatvégzésének támogatására.

Tárgyi esettanulmányt megalapozó kutatás kezdetén célul került kitűzésre a 20. század első felében a magyar haderő egységei, alegységei számára készített állandó vagy ideiglenes elhelyezését biztosító, a védelmi célú, illetve a mozgás - manőver műveleteinek előkészítésére és támogatására szolgáló néhány katonai létesítmény példáján keresztül a katonai építéssel és építményekkel kapcsolatos olyan jellemzők megismerése, amelyekből az adott korszakra vonatkozó, de a jelenkorban is hatással lévő összefüggések állapíthatók meg, következ-

tervek vonhatók le. E cél elérése érdekében tanulmányozásra kerültek e kornak 2. világháború végéig terjedő időszakában keletkezett katonai létesítményeinek tervei, a kivitelezésük, a hatósági és háttér jellegű ügyintézésük napjainkra fennmaradt, fellelhető dokumentumainak részei. A tanulmányozásra kiválasztott tervdokumentumok skáláján egyfelől egyedi, sajátos és típus jellegű, másfelől új katonai építések és meglévő, korábban eredetileg akár csak polgári célokat szolgáló, ezért az ellátandó új katonai funkcióknak, követelményeknek megfelelőség szempontjából kedvezőtlenebb adottságú létesítmények átalakításai valamint felújításai is szerepelnek. A témában eddig elvégzett vizsgálatok alapján készített esettanulmány bemutatja ezeknek a tervdokumentumoknak a tanulmányozási módját, valamint az elemzésükkel nyert eredményeket és levonható következtetéseket. Mivel a vizsgált tervdokumentumokhoz tartozó létesítmények jelentős része ma már sem eredeti állapotában, esetleg még átalakítva sem található meg, ezért a hozzáférhető tervdokumentumokból lehet betekintést nyerni az egykori épületek és építmények jellemző példáiába, és érzékelni a létrehozásukat befolyásoló körülményeket és viszonyokat.

Kulcsszavak:

2. világháború végéig, katonai, létesítmény, tanulmányozás, tervdokumentum.

Horvát katonai és politikai menekültek emigrációjában a két világháború között

Dr. HAMERLI PETRA

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Társadalmi Kapcsolatok Intézete
Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszék
egyetemi tanársegéd

(E-mail cím: hamerli.petra@pte.hu)

Az 1918. december 1-jén létrejött Szerb–Horvát–Szlovén Királyság (1929-től: Jugoszlávia) névleg a délszlávok egységes állama volt, de valójában több nemzetiséget tömörített. A két legnagyobb lélekszámmal bíró etnikai csoportot a szerbek és a horvátok alkották, s mivel az ország a Karađorđević-dinasztia vezetésével szerb dominancia alá került, a horvátok körében erőteljes szeparatista törekvések bontakoztak ki. A szeparatisták radikális szárnyát az 1929-ben alapított Usztasa Mozgalom (Ustaša Hrvatska Revolucionačna Organizacija) képviselte, amelynek tagjai külföldön is igyekeztek támogatókra lelteni.

Az Usztasa legfőbb külföldi segítói azok a kormányok voltak, amelyeknek érdekében állt a délszláv állam gyengülése, illetve felbomlása. Ilyen volt többek között Magyarország és Olaszország is, amelyek az 1927. április 5-án aláírt olasz–magyar barátsági szerződés értelmében egyebek mellett a jugoszláv-ellenes törekvések kivitelezésében is együttműködtek. Így mindkét állam táborhelyeket létesített a politikai tevékenységük miatt emigrációba kényszerült horvátok számára. Az olaszországi usztasa-táborok koordinálását Ercole Conti

pisai rendőrfelügyelő végezte, akinek 1934 áprilisában a zág-rábi hatóságok terjedelmes jegyzéket nyújtottak át a Jugoszláviában politikai menekültekként nyilvántartott személyekről.

Előadásomban e katalógus adatait vetem össze a jugoszláv statisztikai évkönyv (*Statistički godišnjak Kraljovine Jugoslavije*) által közölt információkkal, röviden felvázolva, hogy a Jugoszláviából emigráltak között milyen arányt képviseltek a politikai menekültek. Hosszabban elemzem a Magyarországra érkezettek helyzetét, részletesen kitérve azokra a személyekre, akik a katalógus szerint valamelyik magyarországi horvát táborban is megfordultak 1934-ben, vagy azt megelőzően. Tekintve, hogy a legismertebb magyarországi usztasa-tábor Jankapusztán volt található, külön kitérek azokra a politikai menekültekre, akik a jugoszláv hatóságok szerint ide érkeztek. Ami a kutatás szempontjait illeti, a politikai menekültek helyzetének bemutatásához a nyilvántartás okát, a társadalmi hovatartozást, az esetleges katonai múltat és az 1934-ben ismert tevékenységet vettem alapul. Az adatok szemléltetése érdekében táblázatok és diagramok segítségével is ábrázoltam az adatokat.

Kulcsszavak:

Jankapuszta, horvát emigráció, usztasa, magyar–olasz kapcsolatok, politikai menekültek.

**Fegyvertörténet és interdiszciplinaritás.
Módszerek és perspektívák a kora Árpád-kori
fegyverzet kutatásában**

HARAMZA MÁRK

Janus Pannonius Múzeum
történész

(E-mail cím: haramza.m@gmail.com)

A honfoglalás és államalapítás hadtörténetileg mozgalmas időszakának kutatása több forráscsoport köré szerveződött, amelyekből kiindulva különféle aspektusokból váltak vizsgálhatóvá a korszak katonai viszonyai. Ezeknek már a hadtörténetírás korai szakaszától fontos részét képezte a 10–11. századra keltezhető fegyveranyag, amely elsősorban a harcászati alkalmazás oldaláról került a tudományos közérdeklődés előterébe. A honfoglaló és kalandozó magyarokról, majd pedig az államalapításkori hadügyi reformokról alkotott vízió azonban rengeteget árnyalódott az elmúlt időkben. Mindez a kérdéskör régészeti kutatottságának és más jellegű kérdésfevetések (készítéstechnika, társadalomban betöltött szerep) kibontakozásának is köszönhető, ugyanakkor a kutatómunkákba specializálódásuk mentén egyre inkább beléptek más diszciplínák módszerei is, amelyek közül a természettudományos analitikus módszerek váltak a legnépszerűbbé. E tudományköziség, amely látszólag hosszabb időre meghatározza a fegyvertörténeti kutatásokat lehetőségeket és veszélyeket egyaránt rejt magában a hadtörténelmet művelők számára.

Előadásom célja a korszakra vonatkozó fegyvertörténeti kutatások főbb interdiszciplináris módszereinek és eredmé-

nyelveinek bemutatása, valamint a természettudományokkal történő együttműködési lehetőségek mérlegelése.

Kulcsszavak:

hadtörténet, fegyvertörténet, technológia, természettudomány, honfoglalás, államalapítás, középkori fegyverek.

Katonai törzsmunka, mint hadtörténeti kutatás módszertan

HARANGI-TÓTH ZOLTÁN

Nemzeti Közzolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar
Hadtörténelmi, Filozófiai és Kultúrtörténet Tanszék
tanársegéd

(E-mail cím: harangi-toth.zoltan@uni-nke.hu)

A hadtörténeti kutatások egyszerre tartoznak a történet- és a hadtudományok tárgyközébe is, így a vizsgálódó egyszerre meríthet mindkét diszciplína módszertanából. Előadásom célja, hogy a katonai tervezési eljárások felhasználhatóságát, mint a történeti munkát kiegészítő, segítő eljárást bemutassam.

Véleményem szerint a modern kor konfliktusainak feldolgozásához szükséges egy alapos és minden részletre kiterjedő hadszíntér és (katonai) szervezet elemzés, amelynek elvégzésére és vizuális bemutatására ezt a típusú törzsmunkát is kifejlesztették. Az elmélet felhasználhatóságának bemutatására az Indokínai háború történetéből gyakorlati példát is hozok.

Kulcsszavak:

katonai törzsmunka, módszertan, elemzés, vizualizáció, Indokína.

**Az amerikai hadseregnek a Hágai Konvenciókkal
kapcsolatos kulturális örökségvédelmi
kötelezettségei és ennek eredményei**

Dr. HUDÁK KRISZTINA

Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Doktori Iskola

(E-mail cím: krisztigram@gmail.com)

Az előadás a napjaink hadseregeit több szinten és több szempontból érintő sajátos kihívást, a kulturális örökségvédelemmel kapcsolatos katonai felelősség témakörét kívánja röviden áttekinteni az amerikai hadsereg példáján keresztül. Ismerteti a témával kapcsolatos hágai előírásokat, a témával kapcsolatos programokat, szervezeteket, eredményeket, valamint rámutat a hiányosságokra, a hibákra és fejlődési lehetőségekre.

Kulcsszavak:

amerikai hadsereg, kulturális örökségvédelem, amerikai védelmi politika, amerikai katonai programok.

**A gróf, a tanító és a műegyetemi hallgató a fronton.
Első világháborús párhuzamos életrajzok
Somogyból**

HUSZÁR MIHÁLY

Marcali Múzeum
történevez-muzeológus

(E-mail cím: huszarstruve@gmail.com)

Az előadásban a Somogy megyei Marcali első világháborúban szolgáló katonái közül három olyan életút kerül bemutatásra, amelyek viszonylag jól dokumentáltak. A Marcali Múzeum gyűjteményében található különböző társadalmi rétegekhez tartozó férfiaknak a személyes hagyatékokból, a korabeli újságcikkekéből és a levéltári forrásokból rekonstruálható a múltja. Megismerhető lesz gróf Forgách Károly (1880-1947) földbirtokos 1915-től a Balaton körül felállított katonai üdülőtelepek működtetésében és a segélyezés „frontján” vállalt munkája. A zsidó tanító, Gábor Ignác (1892-1944) katonai szolgálatát és a háború utáni frontharcos veterán kiállítását is megismerhetjük. Ifj. Szelek Ferenc (1894-1916) műegyetemi hallgató önkéntes bevonulására, kiképzésére, szolgálatának helyszíneire, majd a tragikus sorsára a levelezőlapokon keresztül derül fény. Az életutakon keresztül az egyes családok, a társadalmi rétegek, kapcsolati hálók, összességében pedig a járási székhely, Marcali települési múltjának mikrotörténete tárható fel.

Kulcsszavak:

életutak, mikrotörténet, világháború, Marcali, hátország.

**Hogyan béreljük fel „viking” zsoldosokat?
Adalékok a kelet-európai katonai kíséretek
kora középkori szerveződéséhez**

KATONA CSETE

Central European University
Medieval Studies
PhD hallgató &
Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar
Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola
doktorjelölt

(E-mail cím: csete.katona@gmail.com)

A korabeli forrásokban rusz vagy varég néven említett „keleti vikingek” a 10. századtól kezdve rendszeresen feltűntek zsoldosokként Kelet-Európában. A kutatásban felvetődött, hogy az írott források alapján Konstantinápolyban, Kijevben vagy a kazár fővárosban, Etilben kimutatható rusz harcosok mellett, más kelet-európai udvarok (magyar, lengyel, volgai bulgár) is alkalmaztak ruszokat kísérettagokként. Az előadásban a korabeli rusz-varég zsoldosok felfogadásának motivációit és módszereit a kapcsolódó óészaki, ószláv, bizánci és muszlim írott források alapján elemzem. A skandináv zsoldosok felfogadásának körülményei változatosak lehetettek. A felfogadás történhetett közvetlen felbérelés útján katonai konfliktusok esetén, de éppúgy szerepet játszhatott benne a megvesztegetés és a hadifoglyok kényszerbesorozása is. Külön említést érdemel az a jelenség, amikor korabeli uralkodók egymásnak ajándékoztak kísérettagokat. Ezek a módszerek döntően befolyásolhatták egy adott harci közösség megítélését vagy társadalmi státuszát. Ezt más, a régióban szintén aktív,

nomád (törökös eredetű) harcosok esete is illusztrálja, melyek analógiaként szolgálnak a rusz katonai szerepvállalások megértéséhez. Az előadás célja, hogy a vikingek kelet-európai katonai jelenlétének árnyalása mellett, egy kora középkori minta segítségével diskurzust generáljon egy általánosabb kérdéskör vonatkozásában is; kiket is tekinthetünk valójában zsoldosoknak?

Kulcsszavak:

kíséret, comitatus, zsoldosok, rusz, varég, Skandinávia, Kelet-Európa.

Magyar válogatott labdarúgók és sportvezetők az első világháborúban

KISS BALÁZS

Magyar Honvédség
2. vitéz Bertalan Árpád Különleges Rendeltetésű Dandár
főhadnagy

(E-mail cím: somogyorszag@gmail.com)

Ha magyar labdarúgás őskorszakára gondolunk, a legtöbb embernek Mándy Iván A pálya szélén című regénye, vagy még inkább a regény alapján készült Sándor Pál film, az 1973-ban napvilágot látott Régi idők focija jut az eszébe. Amatőr, félamatőr vagy éppen álamatőr játékosok, fanatikus edzők, polihisztor klubvezetők, nagy örömök és bánatok: tehát mindaz, ami a mai, elüzletiesedett professzionális labdarúgásból hiányzik. Játékosok, edzők és sportvezetők, akik nem csak a futballpályákon, de a világháború csatatarein is megvívták harcukat, vagy akik később géppuskás-osztagokat, századokat, gyalogezredeket, politikai erőket vagy éppen az országot vezették. Az előadásomban néhány konkrét életpályán, mérkőzésen és történeten keresztül igyekszem bemutatni ezt a labdarúgás szempontjából lassan feledésbe merülő korszakot. Az előadásban szereplő sportemberek közt találhatunk egykori miniszterelnököt, katonai vezetőt, képzőművészt, költőt és számos polihisztort, akiknek a sportolói pályafutása alig ismert, és személyiségük alapján külön-külön is érdekes színtestek a magyar történelemnek.

Kulcsszavak:

labdarúgás, sport, első világháború, Osztrák-Magyar Monarchia

Könnyű szívvel nehéz csapásokat ejteni. Az európai könnyűlovas harcmodor átalakulása a kabinetháborúk időszakában

KISS MÁRTON

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Interdiszciplináris Doktori Iskola
doktorandusz

(E-mail cím: kiss.marton1990@gmail.com)

A 18. századot többen a felvilágosodás évszázadaként ismerik, ami a tudományok előretörését és a viszonylagos békét jelentette. Valójában ez az időszak is véres háborúkkal volt szabdalva, amit a szakirodalom kabinetháborúknak nevezett. Ekkoriban a hadseregek a változás korát élték - a gyalogság kezdett a fő fegyvernemmé válni, míg a lovasság szerepe jelentős átalakuláson ment át. Több teoretikus is foglalkozott a régi fegyvernem új rendeltetésének megtalálásával szerte Európában.

Előadásomban a 18. század közepéből mutatnék be hadművészeti epizódokat angol, francia és egy Habsburg szolgálatban működő magyar szerző munkásságán keresztül.

A két angol lovassági tiszt munkáját a gyarmati tapasztalatok alapján jegyezték le. Hinde kapitány írásában a lovassági hadviselés diszciplináját mutatja be, annak szinte minden ismérével. Ezt kisebb-nagyobb illusztrációk, korabeli parancsok egészítik ki, ami szinte kézikönyvvé teszi az olvasó számára - a történészek számára pedig valóságos kincsesládaként szolgálhat.

A másik anonim munka a brit csapatok kelet-indiai hadviseléséről szól pár szót, kiemelve annak fontos és kivételes

voltát. E rövid esszé inkább fogható fel vitairatként, mintsem tudományos igényű műnek, mégis közelebbi képet ad a brit hadsereg 18. századi közepi működéséről.

Végezetül bemutatásra kerül Jeney Károly: *A portyázó című* munkájának európai beágyazottsága, illetve francia területről számos korabeli teoretikus írása is.

Kulcsszavak:

könnyűlovasság, Szász Mór, kisháború, logisztika, hadművészet.

**„...sírját felnyitva kardját
s ami ékességet csak talált, elvitte.”
A szelestei langobard kori temető fegyveres sírjai**

Dr. KISS P. ATTILA¹ – Dr. PAP ILDIKÓ KATALIN² –
Dr. TÓTH GÁBOR³

Pécsi Tudományegyetem¹
Bölcsészettudományi Kar
Történettudományi Intézet
Régészeti Tanszék
adjunktus

–
Savaria Múzeum²
régész főmuzeológus

–
ELTE SEK Természettudományi Centrum³
Savaria Biológiai Tanszék
egyetemi docens

(E-mail cím: lordkisss@gmail.com)¹

–
(E-mail cím: pap.ildiko.katalin@savariamuseum.hu)²

–
(E-mail cím: toth.gabor@sek.elte.hu)³

Az M86-os út építését megelőző feltárások alkalmával 2013-ban került elő a mai Szeleste határában Vas megye első langobard kori temetkezőhelye. A 112 síros nekropolisz feltehetően az ún. Hegykő-típusú 6. századi lelőhelyek sorába illeszkedik bele, melyet az előzetes eredmények alapján a helyi lakosság (germánok, római alapnépesség) és az új jövevények közösen használtak. Bár a temetkezések java részét a korszakra jellemző módon megbolygatták, mégis a szerencsének és az egykori rablást végzők hanyagságának köszönhetően újabb

értékes tárgyakkal és információkkal gazdagodtak ismereteink a korszakról.

A temetőben 18 fegyveres temetkezés látott napvilágot, melyek közül egy női sír volt. Ezek alapján a Szelesten eltemetettek közel felel kapott túlvilági útjára melléketül egykor használt harceszközt, bár megjegyzendő, hogy ez a kép az egykori valósághoz képest, a rablásoknak köszönhetően jelentősen torzulhatott. Több rablott sírban is kerültek elő olyan tárgyak (pl. kardkoptatók), melyek arra utalnak, hogy az egykori fosztogatók a díszfegyvereket sem kímélték meg.

A temető fegyveranyagában egyértelműen az egykori lándzsák és nyílvevesszők maradványai dominálnak. A lándzsacsúcsok között a korszak jellegzetes példányai mellett a Meroving-kor hajítódárdáit (ango) is utánzó példányok is előkerültek. A nyílcsúcsok alapvetően a dunántúli 6. századi formákat követik (kétélű és szakállas példányok), azonban a tárolásukra szolgáló tegez maradványainak fém szerelékei mindenképpen unikálisnak tekinthetők a hazai anyagban. A Kárpát-medence germán korszakában – szemben a Meroving-kor nyugatabbi lelőhelyeivel – egyelőre nem tekinthetők gyakori leletnek a balták és bárdok (4 darab). A szelestei temetőben összesen 3 darab balta került elő, melyek közül tulajdonosaik feltehetően több példányt nem csak hétköznapi munkaeszközként használtak. Egy sírből ismert egyelőre spatha és 4 sírből pedig a védőfegyver maradványa (pajzs szerelékek, láncpáncél részlete).

Az elhunytak harcos státuszának meghatározásához, valamint a helyi társadalom felépítésének vizsgálatához nagy segítséget nyújt a teljes antropológiai feldolgozás is. Az egykori életmód, fizikai megerőltetések megfigyelései mellett a temető népességének körében gyakorinak tekinthetők a traumás sérülések és azok gyógyulásai is.

Kulcsszavak:

langobard fegyverzet, Meroving-fegyverzet, fegyveres sírok, langobard társadalom, vadászat, sérülések.

I. világháborús veteránok a bajai zsidótáborokban

KOVÁCS EMŐKE

Magyar Nemzeti Levéltár
Bács-Kiskun Megyei Levéltára
levéltáros

(E-mail cím: kovacsemo89@gmail.com)

Az előadás azokról az I. világháborús veteránokról szól, akik a deportálások során a bajai zsidótáborokba kerültek. Az itt keletkezett iratanyag számos kérelmet tartalmaz, melyben benyújtóik I. világháborús kitüntéseiket sorolják, sok esetben csatolva az ezekhez kapcsolódó okmányokat eredetiben, illetve másolatban. Előadásomban igyekszem bemutatni, hogy kik és honnan kerültek Bajára, korábban mely alakulatoknál szolgáltak és milyen kitüntésekkel tértek haza a nagy háborúból.

Kulcsszavak:

I. világháború, fogolytábor, Délvidék, Baja, holokauszt, kitüntetés

Kézifegyverek előállítása a késő középkori Brassóban

KOZÁK-KÍGYÓSSY SZABOLCS LÁSZLÓ

Eötvös Loránd Tudományegyetem
doktorandusz

(E-mail cím: kozak.kigyossy.szabolcs@gmail.com)

Brassó városa a késő középkor idejére komoly gazdasági tényezővé vált, melyben a kereskedelem mellett fontos szerep jutott a helyi kézműiparnak. A kézművesek között két szakma (íjgyártók és tűzfegyver készítőik) már a legkorábbinak számító 1408. évi céhjegyzékben is szerepel. A település kézműipara a 15. század folyamán számottevő módon továbbfejlődött, így a városban az mesterségeket jelölő személynevek aránya 1489-ben 38,9% volt, beleértve a fegyverkészítőket is. Egyúttal ebből az időszakból számos további kézfegyver előállítására szakosodott mesterég emléke maradt fenn: kardkovácsok, nyíl-, pajzs- és számszerij készítőik. A 15. század utolsó harmadától a 16. század első harmadáig a városban mintegy 111 különböző fegyverkészítő azonosítható. A kutatásban hangsúlyos figyelmet kapott a mesterséget jelölő személynevek vizsgálata is, melyek ekkor még gyakorta személynévhelyettesítő funkcióval bíró szakmák elnevezései voltak, ugyanakkor a 15–16. század fordulóján kizárólagosság már nem feltételezhető.

A késő középkori Brassóban a fegyverkészítés történetéhez számos forrás köthető: a városi számadások vonatkozó említései, a céhes iratok, az uralkodók és vajdák a városvezetéséhez intézett parancslevelei, a vámnaplók, valamint a település védelmét ellátó falrendszerre és tornyokra vonatkozó céhekkel kapcsolatos rendelkezések. Ezek alapján következtetések vonhatók le a helyi kézművesek által készített fegyvertí-

pusok értékeire, a portékáik iránti kereskedelmi igényre, az ezekhez a tárgyakhoz kötődő technikatörténeti sajátosságokra, valamint a fegyverekkel végzett harcjátékokra is.

Kulcsszavak:

fegyverkészítés, kézfegyverek, értékek, céhek, késő középkor.

**A Žatec-akció avagy Balak-hadművelet:
Csehszlovákia szerepe az izraeli légierő
megszületésében**

KRAJCSÍR LUKÁCS

Szegedi Tudományegyetem
doktorjelölt

(E-mail cím: krajcsir89@gmail.com)

Prága már 1947-től fegyvereladásról szóló tárgyalásokat folytatott a Palesztina területén tevékenykedő zsidó milíciákkal, mint például a Haganával (Védelemmel). Az első konkrét megállapodás még a kommunista hatalomátvétel előtt született meg: 1948. január 14-én több ezer, német típusú kézfegyvereket vásároltak a kelet-közép-európai országtól. A CSKP „februári győzelmeként” elhíresült puccsa után jelentősen megnőtt a fegyverszállítmányok nagysága, hiszen Sztálin ekkoriban kiemelt külpolitikai céljának tekintette az önálló Izrael megszületését. 1948-ban a teljes csehszlovák fegyverkivitel az Európán kívüli térségbe 25 millió dollár volt, ebből 15 millió Izraelbe irányult, amely nagyrészt kézfegyverek, lőszeres és tüzérségi eszközök tett ki. Ezenfelül még egy önkéntes katonai kontingenst is felállítottak, amelyet Gottwald-dandár néven Palesztinába küldtek. Ugyanúgy Csehszlovákia volt az első állam, amely legálisan adott el vadászbombázókat Izraelnek. Az eredetileg Messerschmitt Bf 109G-ből módosított Avia S-199-ek nem számítottak a legjobban kezelhető és legolcsóbb repülőgépeknek, de szerepük az első arab-izraeli háborúban nem egyszer sorsdöntőnek bizonyult. Az izraeli légierő első generációját a Prága mellett fekvő Žatecben képezték ki és gyakorlatilag egy légihidat üzemeltettek a csehszlovák repülőter és a mai Tel Nof légibázis között. Ezekben nemcsak cseh-

szlovák és izraeli, hanem angol, amerikai, dél-afrikai és svéd önkéntesek is részt vettek. Sőt, nem sokkal később ugyanennek a légibázisnak az érintésével és csehszlovák segítséggel jutottak el a nyugati típusú vadászgépek és bombázók (Spitfire, B-17) is a Közel-Keletre. Az izraeli oldalon Balak-hadműveletnek nevezett akciónak váratlanul lett vége 1948 nyarán, amely mögött feltehetőleg a Prágára nehezedett egyre nagyobb nemzetközi nyomás állt.

Tehát összegezve: jelen előadásomban szeretném röviden bemutatni a zsidó milíciáknak és Izraelnek nyújtott csehszlovák katonai támogatás okait és egyes aspektusait. Azonban a legtöbb figyelmet a Žatec-akció ismertetésére szentelném, hiszen Prága nélkülözhetetlen szerepet töltött be az izraeli légi-erő megszületésében.

Kulcsszavak:

első arab-izraeli háború, izraeli légierő, Csehszlovákia, fegyverszállítmányok, Žatec-akció.

Az 1956-os magyar menekültek ellátása Camp Kilmerben

MÁTÉ ZSOLT

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Interdiszciplináris Doktori Iskola
doktorandusz

(E-mail cím: zsolt.mate@hotmail.com)

1956 végén és 1957 első felében több, mint harmincezer magyar menekültet fogadott be az Amerikai Egyesült Államok. Az menekülteknek különböző családi háttere, képzettsége, forradalomban betöltött szerepe és az új életével kapcsolatos motivációja volt, azonban az Ausztriából vagy Jugoszláviából történő elindulásuktól kezdve ugyanazokon a folyamatokon estek át. Először is a menekülteket a Biztonságos Mennyeország (Operation Safe Heaven) hadművelet keretében elszállították az Amerikai Egyesült Államokba. Előadásomat a New Jersey állambeli New Brunswick mellett található Camp Kilmer fogadótáborba érkezésüktől kezdem. Az amerikai hadsereg tartotta fenn ezt a táborát és az volt a célja, hogy az összes magyar menekült átessen az azonos egészségügyi, előéleti és munkaügyi vizsgálatokon.

Camp Kilmert a második világháború alatt építették és az Európába indítás előtti utolsó kiképzési és elszállásolási helyszíne volt az amerikai katonáknak. A táborát ezt követően kisebb-nagyobb megszakításokkal használták. 1956-ban az amerikai kormányzat több ok miatt választotta ezt a táborát magyar menekültek befogadására: New Brunswickban több száz fős magyar közösség élt, közel volt a kikötőkhöz és nagyobb repü-

lőterekhez, illetve képes volt egyidejűleg több ezer ember elszállásolására.

A menekültek csak akkor hagyhatták el a tábor, ha elvégezték rajtuk a szükséges vizsgálatokat és biztosított volt a befogadásuk vagy találtak számukra új munkahelyet. Ez idő alatt nyelvtanfolyamokat, sportolási lehetőségeket, állásinterjúkat szerveztek számukra. Az amerikai hadsereg ezek megvalósításában közreműködött a Vöröskereszttel és más civil szervezetekkel. Az amerikai hadsereg továbbá katonai bíróságot is üzemeltetett, ugyanis több balesetnél vagy jogi vitában kellett döntést hozni. Minden nap többszöri étkezést és hetente több felekezethez tartozó hitéleti tevékenységet is megszerveztek a tábor fenntartói. A tábor 1957 májusában bezárták, a magyar menekülteket ezt követően New Yorkban fogadták. A tábor területén napjainkban a Rutgers Egyetem egy campusa található, de emléktábla őrzi emlékét annak, hogy az amerikai hadsereg milyen emberségesen bánt honfitársainkkal az USA-ban töltött első napjaikban.

Kulcsszavak:

1956, magyar menekültek, U.S. Army, menekülttábor, Eisenhower.

A rohamtüzérség harctéri alkalmazása 1943-1945

MÁTYÁS BOTOND HUNOR

Magyar Honvédség
hadnagy &
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Hadtudományi Doktori Iskola
doktorandusz

(E-mail cím: matyas.botond@gmail.com)

A második világháború harctéri tapasztalatai alapján érett meg az elhatározás a magyar hadvezetésben, hogy német mintára létrehozzanak egy új csapatnemet, a rohamtüzérséget, melynek szerepe a gyalogság hathatós és mobil tűztámogatása, a kísérőtüzérség feladatkörének betöltése volt. A rohamtüzérség mobilitása révén hivatott kiküszöbölni a tábori tüzérség alkalmazásának hiányosságait, hiszen roham végrehajtásakor nem csak a saját erők veszélyeztetése miatt nem tud a tábori tüzérség hathatós tűztámogatást nyújtani, hanem a helyzet folyamatos változása, az összeköttetés hiányossága és a tűzvezetéshez szükséges idő elégtelensége miatt sem. Ekkor van szükség olyan támogató, kísérőtüzérségi eszközökre, melyek közvetlen tűzvezetéssel képesek támogatni az előretörő csapatokat. A rohamlővegek feladata felszámolni azon - gyalogságot veszélyeztető - erődítéseket, vagy páncélozott célokat, melyek az előkészítő tüzérségi tűzben nem pusztultak el.

A rohamtüzérség tűzlépcsőben támad, amelynek során végig biztosítja a gyalogság előretörését a rendelkezésre álló tűzeszközök felhasználásával. A csapatnem alkalmazása kimondottan támadás, rohamkiváltás és ellentámadás esetén engedélyezett, más esetekben az eszközök hatásmechanizmusa nem elégséges, valamint a ritka és igen költséges rohamlővegek elpusztulásának is megnő a kockázata.

Az 1. hajmáskéri, 7. sümegi, 10. szigetvári, 16. debreceni, 20. egri és 25. kolozsvári rohamtüzérszázadok kerültek alkalmazásra annak a kiképzési szintnek és harcászati szerepkörnek megfelelően, melyre a rohamtüzérség, felállításakor hivatott volt.

Billnitzer Ernő altábornagy, a rohamtüzérség parancsnokának háborús visszaemlékezéseiben úgy értékeli a csapatnem jelentőségét, hogy „a 2-ik világháború tapasztalatai alapján arra a következtetésre kell jutnom, hogy egy esetleges bekövetkezendő újabb háború esetén sem kapcsolható ki a rohamlöveg.” Ennek megfelelően a rohamlövegek fejlesztése tovább folytatódott, és a modern kori háborúk fontos szereplőivé váltak.

Kulcsszavak:

rohamtüzérség, rohamlöveg, második világháború, tüzérség, harcászat.

A szíriai fegyveres konfliktus tapasztalatai

NAGY IMRE

Nemzeti Közsolgálati Egyetem
Hadtudományi Doktori Iskola
doktorandusz

(E-mail cím: syberia7@freemail.hu)

Napjainkban is zajlik egy komplex és fordulatokban gazdag fegyveres konfliktus, mely polgárháborúként indulva vett radikálisan más irányt. A kormányerők és szövetségesei – egyes milíciák és a Hezbollah - felkelésellenes műveleteik során fájdalmas tapasztalatokat szereztek a mind jobban megszerveződő és radikalizálódó felkelő csoportokkal szemben. Az Iszlám Állam pedig váratlan és meglepő sikereket mutatott fel a hadszíntéren, Irakra is kiterjesztve a harcokat. A külhatalmak beavatkozásai tovább bonyolították és elnyújtották, egyszersmind átalakították a konfliktust. Jelen előadás célja részben áttekinteni az összecsapások stratégiai, hadműveleti és taktikai aspektusait, a szembenálló erők strukturális változásait, harcászati és technikai újításait – mint például az improvizált fegyverek sokrétű, változatos felhasználását. A szír kormányerők újjászervezése mellett különösen érdekes lehet a Hezbollah aktivitása és az Iszlám Állam katonai sikereségének kutatása, az orosz csapatok első expedíciós alkalmazása.

Az erősen mediatizált konfrontáció reflektorfényébe került ún. „külföldi harcosok” árnyaltabb kutatása nemzetbiztonságilag is indokolt, bár maga a jelenség nem újkeletű.

Végül szólni kell az információs műveletek eddig sose tapasztalt professzionális alkalmazásáról – nem állami szereplők részéről, és a kyber-hadszíntér látványos használatáról. A háború bár látszólag napjainkra végjátékához közeledik, számos

a hadelméletben és gyakorlatban is kiaknázható tapasztalattal szolgál már jelenleg is.

Kulcsszavak:

felkelésellenes műveletek, paramilitáris alakulatok,
improvizált fegyverek, külföldi harcosok,
információs műveletek

**A Sherman DD harckocsi -
egy magyar találmányának alkalmazása
a normandiai partraszállás során**

NÉMETH KÁROLY

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Történelemtudományi Doktori Iskola
doktorandusz

(E-mail cím: nemethkaroly1990@gmail.com)

Az közsímert, hogy a második világháború során a szövetségesek 1944. június 6-án, a D-napon nyitották meg a második frontot a Náci Németország ellen nyugaton a történelem eddigi legnagyobb inváziós hadművelete, a normandiai partraszállás során. Azt azonban már kevesen tudják, hogy e során a legelső vonalban bevetésre került egy harceszköz, amelynek létrejötté elsősorban egy Magyarországon született mérnök-feltaláló, Straussler Miklós nevéhez fűződik.

A szóban forgó eszköz a Duplex Drive, rövidítve DD elnevezésű, harckocsikon alkalmazható „kételtű” meghajtási rendszer és ponyvaszerkezet volt, ami lehetővé tette, hogy a vele ellátott M4 Sherman tankok a La Manche csatorna vízfelületén úszva, önerőből érhesselek partot Normandia németek által védett homokos partjain.

Egy ilyen, szárazföldi harckocsikat úszóképessé alakító eszköz kifejlesztésével már az 1920-as évektől foglalkozott a legtöbb harckocsikat fejlesztő nemzet, jobbra kevesebb, mint több sikerrel. A magyar származású, de fiatalon Angliába emigrált mérnök, Straussler Miklós (Nicholas Straussler) is már az 1930-as évek elejétől foglalkozott egy ilyen megoldás kikísérletezésével, amelyet az általa a brit hadseregnek, illetve exportra szánt harckocsiján tervezett volna alkalmazni. Sajat

tankjának sikertelensége után pár évig más találmányaira összpontosított, majd 1940-ben szabadalmaztatta a „Straussler apparátus” néven emlegetett berendezést, amelynek lényege egy a harckocsi köré felhúzható, merevített, vízhatlan ponyva volt, amely segítségével még egy több tíz tonnás páncélos felhajtóereje is annyira megnövelhető volt, hogy az csónak módjára lebegni tudjon a víz felszínén. A vízben való meghajtásról a tank motorjához csatlakoztatott hajócsavar gondoskodott.

Találmányára szinte azonnal lecsapott az Expedíciós Hadsereg dunkerque-i veresége és Franciaország eleste miatt súlyos helyzetben lévő brit hadügyminisztérium, és Straussler segítségével hozzá is láttak annak továbbfejlesztéséhez. A szerkezetet végül a szövetségesek alap harckocsiján, az amerikai M4 Sherman-en alkalmazták a háború során. Hasonló elvű berendezésekkel ellátott harcjárművek még napjainkban is teljesítenek aktív szolgálatot.

Előadásomban ennek a szerkezetnek a létrejöttét, alkalmazását, illetve feltalálójának rövid életútját szándékozom bemutatni levéltári forrásokra alapozott kutatásaimra alapozva.

Kulcsszavak:

második világháború, Straussler, Duplex Drive, M4 Sherman tank, úszóképes.

**Se háború, se béke Ukrajnában,
avagy a kelet-ukrajnai fegyveres konfliktus
egy könyv tükrében**

PALÁDI RENÁTA

Ungvári Nemzeti Egyetem
aspiráns hallgató

(E-mail cím: renatapaladi@ukr.net; paladi.renata92@gmail.com)

A kelet-ukrajnai háború a 2014-ben való kezdete óta mindmáig nagyon sajátos „háború és béke” jellemez. Viszont ettől függetlenül e konfliktus mégis kevésbé számít a közbeszéd részének a nyugati vacsoraasztaloknál. Ez a tény, no meg az, hogy a tárgyalt folyamat nem tudja befolyásolatlanul hagyni Európa (geo)politikai légkörét, adja meg a témánk kétségtelen aktualitását.

Tanulmányom keretein belül a 2014 óta fennálló kelet-ukrajnai háború olyan aspektusait igyekszem feltárni, aminek feldolgozása és közreadása átláthatóbbá teheti az adott kérdésnek zavaros képét a modernkori fegyveres konfliktusok bús palettáján.

A fentebb adott tematika értelemszerűen megadja a tanulmány földrajzi behatározásának lehetőségét, így annak további fejtegetését az előadásban kivitelezük. Ami a téma tárgyalását és boncolgatását illeti, jelen tanulmányban arra vállalkozom, hogy a meghatározott kronológiai perióduson belül bemutassam Doneck, Luhanszk és a Krím-félsziget és azok lakosságának reakcióját az események kibontakozása folyamatában. Célunk egyfajta időgyenest húzni: az Euromajdantól, a Krím-félsziget annexálásán és Ukrajna keleti részén való konfliktus eszkalálása keresztül az Oroszországgal dúló, máig folyamatban lévő hibrid háború leírása. Mindez

egy könyv tükrében («Російсько-українська війна (2014-2017): короткий нарис»), melynek sajátossága, hogy annak szerzője – aki mellesleg történész – mint a fegyveres konfliktus közvetlen szemtanúja, annak önkéntes résztvevője, írja le a történeteket.

Kitérünk a besorozás és a tűzvonalba állítás sajátosságaira, külön hangsúlyt fektetve az ATO-ra és annak szerepére a tárgyalt térségben. Mindezekről a minszki egyezményekből reflektálva (is) igyekszünk szót emelni, a Clausewitz-i „a háború a politika folytatása más eszközökkel” gondolat visszafelé olvasásával.

A téma kutatása és kidolgozása során az említett monográfián kívül bőven támaszkodunk egyéb publikált kiadványokra, hivatalos statisztikai anyagokra, valamint kormányzati honlapokon közzétett dokumentumokra.

Kulcsszavak:

Euromajdan, annexálás, hibrid háború, egyezmények, ATO, emlékezet.

A szerb megszállók és Baja 1919 januárjában

SARLÓS ISTVÁN

Magyar Nemzeti Levéltár
Bács-Kiskun Megyei Levéltára, Bajai Fióklevéltár
részlegvezető / levéltáros

(E-mail cím: sarlosistvan@gmail.com)

Az 1918. november 13-án aláírt belgrádi katonai konvenció Baját a születőben lévő Szerb-Horvát-Szlovén Királyság csapatai által megszállható, kétes hovatartozású területnek minősítette. A délszláv állam hadserege gyorsan benyomult a területre, és nyíltan megkezdte elszakítását Magyarországtól. 1919 januárjában, a békekonferencia összehívásával párhuzamosan több, a belgrádi egyezményt sértő, nyíltan az elszakítás irányába mutató lépést tett az új, szerb vezetésű közigazgatás. A város kapcsolatát a lehetőségek szerint megszakították az anyaországgal; a helyi sajtót cenzúrázták, a kommunikációt az új hatalom elvárásaihoz igazították; átvették a városgazdálkodás és a gazdaság irányítását. Az új állam politikai és gazdasági lépéseivel kész helyzet elé akarta állítani a párizsi békekonferenciát, hogy megszerezhesse magának a mai Magyarország déli részét is magába foglaló teljes megszállt területet.

Baja lakossága nehezen alkalmazkodott az új helyzethez, és folyamatosan kifejezte hűségét a magyar államhoz, valamint kereste a kibúvókat a központi rendelkezések alól. Ez további súrlódásokhoz, atrocitásokhoz vezetett a lakosság és a megszálló csapatok között. A szerb megszállás 1918. november 15-től 1921. augusztus 20-ig, azaz majdnem 3 évig tartott, de az új hatalom alapvető működési elemei 1919 januárjában rajzolódtak ki, e hónap tekinthető a megszállás legfontosabb hónapjának.

Kulcsszavak:

első világháború, vereség, megszállás, béketárgyalások, hatalomváltás.

**Oroszország kaukázusi háborúi -
a törzsi ellenállástól a teljes meghódításig
(1816-1864)**

SCHREK KATALIN

Debreceni Egyetem
Történelmi Intézet
Egyetemes Történelmi Tanszék
tanársegéd

(E-mail cím: schrek.katalin@arts.unideb.hu; schrekkata@hotmail.com)

Az Orosz Birodalom területi expanziójának egyik meghatározó irányvonala a Fekete-tenger térsége volt. Az Oszmán Birodalommal zajló háborúk során az 1770–1790-es években az orosz kormányzat jelentős területeket és hídfőállásokat szerzett a régióban, amelyek Szentpétervár hatalmának megerősödése mellett új területek felé terelte a cári külpolitikát. A Balkán-félsziget és a tengerszorosok ügye mellett Oroszország figyelme az észak- és transzkaukázusi területekre összpontosult. A Fekete-tenger és a Kaszpi-tenger közé ékelődött köztes régió geopolitikai és gazdasági szempontból egyaránt komoly jelentőséggel bírt, miközben biztosította a Közép-Ázsia felé való további terjeszkedés feltételeit.

A Kaukázusban való orosz térnyerés azonban a távlati lehetőségek mellett számos probléma forrásává is vált. A sikerrel zárult orosz-török (1768–1774) és orosz-perzsa (1804–1813) háborúk eredményeként megszállt területeket követően az Orosz Birodalom konzekvens módon nyomult előre a térségben. A helyi lakosság tartós ellenállása miatt azonban az orosz fennhatóság megszilárdítása nehéz feladatnak bizonyult. A lokálisan jelentkező konfliktusgócok állandó problémát jelentettek Szentpétervár számára, amelyet az orosz kormányzat

időszakos hadjáratok keretein belül igyekezett megoldani. A térség földrajzi adottságai, valamint a kaukázusi népek sajátos harcmodora ugyanakkor évtizedekig elhúzódó, szakaszos hadviselésre kényszerítette az orosz hadvezetést. Előadásomban a térség okkupációjának folyamatát és a kaukázusi háborúk során alkalmazott orosz válságkezelési stratégia elemeit szeretném bemutatni az 1816–1864 között terjedő időszakban.

Kulcsszavak:

Orosz Birodalom, expanzió, kaukázusi régió, helyi háborúk, konfliktuskezelési módszerek 1816-1864 között

Ursu ostroma - valóság vagy fikció?

STIPICH BÉLA

Pécsi Tudományegyetem
Interdiszciplináris Doktori Iskola
doktorjelölt

(E-mail cím: stipich.bela@gmail.com)

A hettita fővárosból előkerült szövegek közül egyedülálló az az akkád nyelvű leírás, amely Ursu város ostromát beszéli el. Az előadás arra keresi a választ, hogy egy valós ostromleírással állunk-e szemben, illetve hogy a szövegnek mi a szerepe a Hettita Birodalom írásbeliségének és irodalmi hagyományának vonulatában.

Kulcsszavak:

Hettita Birodalom, ostrom, Ursu, historiográfia, kulturális emlékezet

Temetkezések katonai felszereléssel Pannoniából

SZABÓ ANTAL

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Történettudományi Intézet
Régészet Tanszék
egyetemi tanársegéd
&
Paksi Városi Múzeum
régész-muzeológus

(E-mail cím: szabo.antal@pte.hu &
muzeum.regeszet@paks.hu)

Pannonia területéről a római császárkor folyamán nagyszámú temetkezést, sírmezőt ismerünk. A változatos rítusú pannoniai temetőkből a kora császárkor időszakából elsősorban a veteránokhoz kapcsolódó temetkezésekből és a halomsírokból, később kisebb számban a késő római időszakból kerültek elő fegyveres temetkezéseket, valamint katonai felszerelést tartalmazó temetkezések, ún. katonasírok („Soldatengräber”).

Előadásomban az újonnan feltárt *lussoniumi* késő római temetőből előkerült katonai felszereléshez köthető tárgyakat kívánom elemezni, értelmezni az eddig publikált pannoniai temetkezések tükrében.

Kulcsszavak:

római, temetkezés, katonai felszerelés, Pannonia, Lussonium

**Határterület.
Stratégiai viszonyok a Kelemen- és
a Görgényi-havasok előterében**

Dr. SZABÓ MÁTÉ¹ – PÁNCZÉL SZILAMÉR PÉTER²

Pécsi Tudományegyetem¹
Pécsi Légirégészeti Téma

–

Maros Megyei Múzeum, Románia²

(E-mail cím: szabo.mate@pte.hu)¹

A Keleti-Kárpátok előterében húzódó római határvédelmi rendszer (limes) kutatásának fellendülését hozta a Pécsi Légirégészeti Téma és a Maros Megyei Múzeum (Marosvásárhely, Románia) között egy évtizede létrejött együttműködés. A kezdetben a légirégészeti felderítésekre hagyatkozó vizsgálatokon túl ma már számos tudományterület nemzetközi csapata segíti a kutatást, és több ponton sikerült már ásatásokkal is hitelesíteni megfigyeléseinket. Az utóbbi években egyre nagyobb hangsúly helyeződött a lelőhelyek környezetének összetett, tájrégészeti szemléletű elemzésére. Ebből kifolyólag a római kori védelmi rendszert immár több korszak katonai elemeivel együtt vizsgáljuk, hogy a táji adottságok megismerésével az eltérő védelmi rendszerek közös pontjait felfedve váljon érthetővé e határvidék működése.

Előadásunk a folyamatban levő vizsgálatokba nyújt betekintést. A római határvédelmi rendszer megismert elemeinek szerkezeti és működési sajátosságainak bemutatásán túl tájban elfoglalt szerepüket, és a más korszakok védelmi rendszereivel – főként az első világháborús állásokkal – való hasonlóságukat kívánja szemléltetni.

Kulcsszavak:

Roncsolásmentes régészeti módszerek, Tájrégészet, Hadszín-
terkutatás, Dacia limese, Első világháború (román betörés Ke-
let-Erdélybe)

Közép-Amerika katonai-stratégiai szerepe az Amerikai Egyesült Államok biztonságpolitikájában

SZÁNTÓ ÁKOS

Pécsi Tudományegyetem
Természettudományi Kar
Földtudományok Doktori Iskola
doktorandusz

(E-mail cím: akosszanto92@gmail.com)

A közép-amerikai térség fontos szerepet tölt be az Egyesült Államok stratégiai elképzeléseiben. A régió fontos ugródeszkát jelentett az USA világhatalommá válásához. A Panama-csatorna megnyitása lehetővé tette számára, hogy mindkét óceánon jelen lehessen, befolyását kiterjeszthesse. A csatorna védelmezése szempontjából kulcsfontosságúak voltak a közép-amerikai államok. Az Egyesült Államok gyakori intervenciói értelmezhetetlenek a mögöttes geostratégiai megfontolások figyelembevétele nélkül. A hidegháború utolsó szakaszában a nicaraguai sandinisták hatalomra jutása és a salvadori gerillák aktivitása következtében az USA hatalmas erőfeszítéseket tett e mozgalmak visszaszorítására. Manuel Noriega tábornok panamai rezsimével elmérgesedett viszony is komolyan veszélyeztette az amerikai érdekeket, ami 1989 decemberében egy katonai intervencióhoz vezetett. A hidegháborút követő világrendben, bár csökkent a térség jelentősége, az Egyesült Államok világhatalmának fenntartása továbbra is fontossá teszi Közép-Amerikát az észak-amerikai óriás számára. Kína erősödése a Csendes-óceán térségében már az amerikai kontinensre is áttért: ismét előkerült a Panama-csatorna riválisának, a Nicaragua-csatorna megépítésének terve. Az olyan új kihívások, mint a migráció vagy a szervezett bűnözés

egyre nagyobb problémákat okoznak a régióban, amelyek veszélyeztetik a közép-amerikai államok stabilitását, ami végső soron az USA nemzetbiztonságára is hatással lehet.

Kulcsszavak:

biztonságpolitika, geostratégia, hidegháború, intervenció, USA.

Brassó város katonasága a késő középkorban

SZOKOLA LÁSZLÓ

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Történettudományi Doktori Iskola
Középkori magyar történelem doktori program
doktorandusz

(E-mail cím: szokolalaso@gmail.com)

A magyarországi városi katonaság és az ország hadi potenciálja – az utóbbi időkben megnövekedett érdeklődés ellene is – a késő középkori magyar hadszervezet kevésbé ismert fejezetei közé tartoznak. Előadásomban éppen ezért ehhez a két kérdéskörhöz kívánok adalékokkal szolgálni az egyik erdélyi szász város, Brassó példáján keresztül. Említett város ugyanis az oszmánok betörések ellen, illetve a román vajdaságok, Moldva és Havasalföld területén vívott harcokhoz nem egy alkalommal igen jelentős katonasággal és hadi felszereléssel járult hozzá, ezt a kiemelkedő katonai szerepét pedig az önálló Erdélyi Fejedelemség idején is megtartotta. Ennek következtében, az időközben végbement pusztulások ellenére, a város levéltára számos katonai feljegyzést őrzött meg az utókor számára. Az egyik ilyen egy 1491-ből származó városi védelmi szabályzat, amely, noha az eddigi kutatás figyelmét sem kerülte el, érdekes módon elsősorban a városigazgatás szempontjából vált kutatás tárgyává. Előadásom első felében éppen ezért ezen szabályzat és más oklevelek bevonásával szeretném bemutatni a város késő középkori „hadszervezetét”. A szabályzat pontjaiból ugyanakkor az is kiderül, hogy a város jelentős zsoldos csapatot volt kénytelen fegyverben tartani saját maga és külső birtokai védelme érdekében, ezt az információt pedig több vajdai parancslevél és zsoldos lista is

megegerősíti. Felmerül azonban a kérdés, hogy honnan származhatott az a zsoldos állomány, amely a városnak ezt az igényét kielégítette? Előadásom második felében az említett zsoldos listák és más források elemzésével erre a kérdésre keresem a választ.

Kulcsszavak:

erdélyi szászok, brassói védelmi szabályzat,
késő középkori hadszervezet, székelyek, erdélyi vajdaság

II. Šarrukín és Babilónia – Egy új korszak kezdete?

TÓBI MELINDA RÉKA

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Interdiszciplináris Doktori Iskola

(E-mail cím: tobi.melinda@gmail.com)

A Kr. e. 1. évezredi Mezopotámia történetének első felét alapvetően az Újasszír Birodalom (Kr. e. 934-609) határozta meg, amely egyértelműen a térség vezető hatalmává fejlődött. A birodalom területi és hatalmi kiterjesztésének érdekében számos hadjáratot folytattak az újasszír királyok, amelynek egyik fontos momentumja volt a Babilónia felett aratott győzelem. Ha az expanzió során II. Šarrukín elfoglalta Babilóniát, melynek hatására az Újasszír Birodalom fennállásáig a babilóniai trónra is asszír uralkodó került. Ez alapján jól körvonalázódik az a tény, hogy a Kr. e. 1. évezredi Mezopotámia hatalmi eloszlása előbb kettő – Újasszír Birodalom és Babilónia –, majd a Kr. e. 8. században már egyetlen állam, az Újasszír Birodalom kezébe koncentrálódik.

Az előadás középpontjába a fent tárgyalt II. Šarrukín általi hódítás és a feszült babilóniai helyzet kerül. Ennek a megoldása az uralkodó számára kulcsfontosságú volt az újasszír hatalom kiterjesztésének szempontjából a Kr. e. 8. század végén. Éppen ezért a király egy hosszú és küzdelmes hadjáratba kezdett Babilóniáért, ami számtalan nehézséget rejtett magában. A vizsgált térségben mind megszerezni a hatalmat, mind pedig fenntartani a békét sosem volt egyszerű, ahogyan ez az előadás végére ki is derül.

**Átkelési pontok, utánpótlási vonalak,
felvonulási területek.
A hadellátás fejlődése Bécs ostromainak
(1485, 1529, 1683) tükrében**

TÓTH DOMINIK

Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Katonai Mérnöki Doktori Iskola
doktorandusz

(E-mail cím: dmnk.tth@gmail.com)

A Habsburg Birodalom fővárosának, Bécsnek kétszáz év leforgása alatt háromszor is komoly ostromot kellett kiállnia. Egyedül a legelső – I. (Hunyadi) Mátyás vezette 1485-ös művelet – volt sikeres. 1529-ben és 1683-ban oszmán csapatok vették ostrom alá a várost; mindkettő kudarccal végződött.

A három esemény közös pontja: a felek hadellátásának minősége (vagy épp annak nehézségei) játszott kiemelkedő szerepet az ostromok végkifejletében. I. Mátyás csapatai nem szabályos rohammal vették be a várost, hanem blokáddal kényszerítették megadásra. Ugyanígy a két oszmán próbálkozás kudarcának is végső soron ugyanaz volt az oka; a túl hosszú nyúló ellátási vonalak miatt akadozó utánpótlás.

Mik voltak a siker, illetve a kudarcok pontos okai? Hogyan változtak az ellátási feladatok, és általában a hadellátás hogyan fejlődött a szóban forgó kétszáz évben? Miben különbözött a Habsburg- és az oszmán ellátási módszer? Mik azok az állandó elemek, amik nem változtak, és ma is meglévő elemei a katonai logisztikának? Az előadásomban ezekre a kérdésekre próbálok választ adni.

Kulcsszavak:

Bécs, (had)ellátástörténet, katonai logisztika, Magyar Királyság, Oszmán Birodalom.

A vasutak jelentősége az 1904-1905-ös orosz-japán háborúban

VÁRNAI GERGELY

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Társadalmi Kapcsolatok Intézete
Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszék
egyetemi tanársegéd

(E-mail cím: varnai.gergely@pte.hu)

1904 februárjában Japán megtámadta a cári Oroszország távol-keleti haditengerészeti kikötőjét, Port Arthurt és ezzel kezdetét vette az orosz-japán háború. A konfliktusban százezres hadseregek küzdöttek egymással a szárazföldön, amelyek ellátása soha nem látott feladat elé állította a hadban álló feleket. Előadásomban azt kívánom bemutatni, hogy miként épült ki a cári csapatok által használt vasúthálózat Kelet-Ázsiában, továbbá, hogy milyen hatékonysággal működött a háború során.

Kulcsszavak:

orosz-japán háború, Kelet-Ázsia, vasút, geopolitika, Sergei Vitte.

A Kínai Népköztársaság tengeri stratégiája

Dr. VÖRÖS ZOLTÁN

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Társadalmi Kapcsolatok Intézete
Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszék
egyetemi adjunktus

(E-mail cím: voros.zoltan@pte.hu)

A Kínai Népköztársaság hadseregének fejlesztése már az 1970-es évek legvégén felmerült és a következő évtizedben meginduló, sokszor saját kapacitásokra épülő modernizáció az amerikai minták másolásával, adaptálásával zajlik. Az átalakítás, noha megváltoztatta az ország hadseregének tömegjellegét, még messze nem ért véget, és eltérő mértékben határozza meg a különböző fegyvernemek kapacitásait. A haditengerészet Kína gazdasági növekedésével párhuzamosan kapott egyre nagyobb figyelmet – hozzá kell tennünk, nem csupán a pekingi kormányzatban belül. Az előadásomban bemutatom a meginduló és zajló fejlesztéseket és azokat a stratégiákat és elméleteket, melyet meghatározzák e folyamatokat, továbbá kitérek a kínai haditengerészet kihívásaira és a növekedése által generált félelemre, bizonytalanságra, hogy a konklúzióban áttekintsük, vajon hogyan változtathatja meg a nemzetközi folyamatokat egy ütőképés kínai haditengerészet megjelenése.

Kulcsszavak:

Kínai Népköztársaság, kékvízi haditengerészet, Indiai-óceán, Dél-kínai-tenger, stratégiai csomópontok.